

24-дәріс

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
АШЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

АЗАМАТТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ. СОТ ӨНДІРІСІ, 1-БӨЛІМ (1)

Санкция және іс жүргізу тәртібі. Істі
жүргізу

1. Азаматтық процестегі санкция ұғымы және түрлері.
2. АСЕ бойынша шешімдерді қоспағандағы, өзі орындалатын шешімдер.
3. Санкциялардан босату.
4. Англияның азаматтық процесінде іс жүргізу.

1. Азаматтық процестегі санкция ұғымы және түрлері

Азаматтық іс жүргізу санкциялары — азаматтық іс жүргізу құқығының нормаларында бекітілген сот іс жүргізу қатынастарының субъектілеріне қолданылатын, олардың құқыққа қарсы мінез-құлқын теріс бағалауды қамтитын және азаматтық істер бойынша сот төрелігін уақытылы және дұрыс жүзеге асыруды қамтамасыз ететін мемлекеттің өзара іс-қимыл шаралары.

Ағылшын азаматтық процесінде іс жүргізу талаптарын бұзғаны үшін негізгі санкциялар:

- шығыстарды бөлу туралы бұйрықтар;
- істі қарауды тоқтата тұру;
- талап-арызды және қарсылықты толық немесе бір бөлігін алып тастау.

Бұйрықты немесе мәжбүрлеу шараларын бұзу сотты құрметтемеушілік ретінде бағалануы және басқалардың ішінде, мүлікке билік етуге тыйым салуды қабылдауға әкеп соғуы мүмкін.

Бірақ Адриан Цукерман соттар іс бойынша өз өкілеттіктерін тәуелсіз және өте өрескел пайдаланғанын көрсетті. Атап айтқанда, ол іс жүргізу бұзушылықтарына шектен тыс зиян келтіретінін көрсетеді. Оның пікірінше, істі басқару шеңберінде қабылданған процессуалдық нормалар мен арнайы бұйрықтар сақталмаған жағдайда соттар тараптар мен олардың заңгерлерін жауапкершіліктен босатпауы тиіс.

Қарсылық ретінде «процестік әділдік» қағидасын қолдану маңызды деп айтуға болады. «Процессуалдық нормаларды сақтамау» әрдайым бірдей лайықты емес. Іс жүргізу бұзушылықтарының маңыздылығы әртүрлі болуы мүмкін. Олар сондай-ақ әртүрлі дәрежеде «жананама» әсер етеді немесе көрсете алады, яғни сол «тізбеден» басқа да іс қарауларда «істің барысын» бұзады. Мысалы, тараптар сарапшылардың есептерін немесе куәгерлік айғақтарды ашқан кездегі кешіктіру түсіндірілетін себептерге ие болса, қысқа мерзімді өткізіп алуға жол берген жағдайларда соттар қатаң шаралардан ақылға қонымды түрде тартынады. Сонымен қатар, талқылауға қатысушылардың жеке басы ерекше қарауға лайықты болып саналады.

2. АСЕ БОЙЫНША ШЕШІМДЕРДІ ҚОСПАҒАНДАҒЫ, ӨЗІ ОРЫНДАЛАТЫН ШЕШІМДЕР

Kefalas (2007) қарсы Marcan Shipping (London) Ltd ісі бойынша апелляциялық сот іс жүргізу қаулыларында немесе іс жүргізу ережелерінде көрсетілген санкциялардың АСЕ-ге сәйкес автоматты түрде әрекет ететінін және санкцияның күші қолданылатын тарап үшін санкциядан босату туралы немесе соттың өзі мұндай босатуды өз бастамасы бойынша беруі туралы өтініш білдіретінін анық түсінді.

Marcan ісінде (2007) лорд-судья Мур-Бик «АСЕ бойынша шешімдерді қоспағандағы, өзі орындалатын» шешімдерге қатысты санкциялар тиісті тарап өз міндеттемелерін орындамағаннан кейін автоматты түрде күшіне енетінін, сондықтан «бұл сотқа санкция салу туралы өтініш беру үшін осындай тәртіпті сақтамауға сүйенуге ұмтылатын тарап үшін қажет емес және шын мәнінде орынсыз» деп атап өтті.

Әдетте тарап көмек іздеуі керек, себебі сот санкциялардан босату мәселесін өз қалауы бойынша сирек қарастырады.

Ақырында, Marcan (2007) ісінде лорд-судья Мур-Бик шешімнің қатаң әрекетін ескере отырып, ««АСЕ бойынша шешімдерді қоспағанда», осындай бұйрықты шығарар алдында «судья қолданылған санкцияның іс бойынша барлық жағдайларда қолайлы болып табылатындығы туралы мәселені мұқият қарауы тиіс екенін айтты.

Мұндай іс жүргізудің мысалын Langbar International Ltd қарсы Rybak ісінде (2010) табуға болады. Егер олар компьютерлерді тексеруге бұрыннан бар тапсырыспен орындалмаса, онда мұнда шешім шарттары «АСЕ бойынша шешімдерін қоспағанда» жауап берушілердің талабы мен қарсы талапты қорғау алынып тасталатынын қамтамасыз етеді.

Судья Морган талаптарды орындамады деп есептеді және шын мәнінде компьютерлік деректерді әдейі жою қайтымсыз бұзушылық болды. Тиісінше, жауапкерлер осы санкциялардан босатуға құқығы жоқ

болды. Судья Морган талап пен қарсы талапты қорғау алынып тасталғанын мәлімдеді.

Сот бұйрығын немесе соттық тыйымды бұзу (мысалы, тоқтату туралы қаулы) сотты құрметтемеуге әкеп соғуы мүмкін.

3. САНКЦИЯЛАРДАН БОСАТУ

АСЕ-нің 3.9-тармағы қайта өңделді. 2013 жылдың 1 сәуірінен бастап ол бұрынғысынша «істің барлық жағдайларына» ашық сілтемені қамтыса да, критерийлердің аз санына сілтеме жасайды.

Соттың қандай да бір ережелерін, практикалық басшылығын немесе қаулысын орындамағаны үшін салынған кез келген санкциядан босату туралы арызда сот істің барлық мән-жайын, оның ішінде арыздың әділ қаралуын қадағалайды:

- (а) сот талқылауын тиімді және барабар бағалар бойынша жүргізу;
- (б) ережелердің, практикалық нұсқаулар мен өкімдердің сақталуын қамтамасыз ету.

Сэр Руперт Джексон өзінің «Істерді әкімшілендірудегі мәдени өзгерістерге қол жеткізу» дәрісінде белгілі бір орынсыз жұмсақтық орын алғанын және «санкциялардан босату» (АСЕ 3.9) туралы ережені іс жүргізу нормаларын сақтау қажеттілігіне байланысты жеңілдету және көбірек көңіл бөлу керектігін мойындады.

Ол сондай-ақ, соттар тараптардан осы шаралардың сақталатынын растауды сұрата отырып, өзінің нұсқаулары мен өкімдерін белсенді орындауды ұсынды.

Цукерман атап өткендей, қайта тұжырымның «зиянмен» қақтығысуын сэр Руперт Джексон & quot; барлық деңгейдегі соттар кідірістер мен бұйрықтарды орындамауға тым шыдамды болуы» деп түсінді. Сонымен қатар, олар кешігу және сақтамау мәдениеті азаматтық сот төрелігі жүйесіне нұқсан келтіретінін ескермей отыр. Демек, баланс қалпына келуі тиіс. Цукерман қайта қаралған АСЕ-ні қолдану кезінде соттар істерді жүргізу кестелерін және басқа да рәсімдік талаптарды сақтамау салдарынан салынған санкциялардың объектісі болған тараптарды өте баяу ақтауы тиіс болуын ұсына отырып, жасасты:

Сот айтарлықтай дефолттарға қатысты санкциялардан босатпайды:

- (а) жиналмаған бағыттар жеткіліксіз болған кезде жиналған;
- (б) неғұрлым кеш оқиғаларға байланысты қайта қарауды талап ететін бағыттар;
- (в) өтініш беруші сөзсіз кедергілерге тап болса.

Бұл жерде талапкердің бағыну мүмкіндігі жеткілікті болды және ол мұны ақылға қонымды ақтаусыз жасай алмады, әдетте, дефолт болмашы болмаса, оған одан әрі бағынуға мүмкіндік берілмейді.

Әдетте санкциялардан босату берілуі тиіс, мысалы, ақпаратты ашу тізімін берген өтініш беруші үшін көп ұзамай сот қаулысымен көзделген уақыттан кейін...тек шын мәнінде болмашы дефолт және көмек көрсету туралы өтініш беру уақытына түзетілген адам ғана болмашы деп есептелуге тиіс.

Егер төлем төлеушіде орындауда ақылға қонымды мүмкіндік болса және дефолт үшін ақылға қонымды ақтау болмаса, дефолт аз болса да, босату берілмейді.

Апелляциялық сот іс басқармасы бойынша шешімнің күшін жоюда бұдан әрі ақталуға тиіс емес, себебі судья сот төрелігін іске асыру мүдделеріне және тараптардың арасында уақытты сақтаудың маңыздылығы туралы шамадан тыс мән берді.

Сондай-ақ, сот өткендегідей дефолтты түсіндіруден бас тартса дұрыс емес болар еді.

Процедуралық сақтамау бір мағыналы ақылға қонымды деп қарастырылмайды. Процедуралық дефолт мысалдары өзінің ішкі маңыздылығы бойынша әртүрлі. Олар сондай-ақ «жанама» әсер етудің әртүрлі дәрежелерін тудыруы немесе ықтимал тудыруы мүмкін, яғни сол әрекеттер тізімінде «басқа сот процестерінің» сот процесін «бұзуы мүмкін. Мысалы, тараптар есептерді ашуды сәл кешіктірген кезде қаулылардың немесе куәлардың айғақтары болса және бұл кешіктіру мүмкін қолайлы болған жағдайда, соттар қатаң шешім шығарудан бас тартады. Бұдан басқа, өзін-өзі білдіретін тараптар ерекше қарауды қажет етеді. Процедуралық нормаларды сақтау-жақсы нәрсе. Басқа тәсіл, «іс жүргізу теңдігі» заңды контраргументін мойындайтын теңдестірілген тәсілін ұсыну болып табылады. Және келесі сот мәлімдемелері рәсімдік асыра сілтеуге жол бермеу қажеттілігін көрсетеді:

1. «Сот төрелігі тиісті жағдайда мейірімділікке жөнелтілуі тиіс» (Төреші Ходж, 2011 ж.).
2. АСЕ-нің барлығы мәні былай: егер бұл қателіктер мен сақталмау мәселелері екінші тарапқа

әділетсіздік келтірместен жойылуы мүмкін болса, тараптар қателіктер немесе ережелерді сақтамағаны үшін өлім жазасына кесілмеуі тиіс (Төреші Питер Смит, 2011).

3. Әрине, АСЕ дәуірінде сот ресурстарын кез-келген заңсыз пайдаланудың маңыздылығын көрсететін жаңа дәлел бар. Қоғамдық қызығушылықтың маңыздылығын жақсы түсіну, осы шектеулі ресурстарды тиімді пайдалануға байланысты (Лорд-Рикс төрешісі, 2011).

Бұл көзқарас американдық заң институтының /УНИДРУА принциптеріне сәйкес келеді. Трансұлттық азаматтық процесс қағидалары мынаны ұсынады:

«Санкциялар ақылға қонымды және қаралып отырған мәселенің маңыздылығына, келтірілген зиянға сәйкес келуі тиіс, ол қатысым дәрежесін, мінез-құлқының қасақана дәрежесін көрсетеді».

Жалпы алғанда, Fairclough Homes Ltd қарсы Sumers ісі (2012) бойынша: Жоғарғы Сот процесті теріс пайдалану негізінде талаптарды алып тастаудың немесе қорғаудың іс жүргізу Доктринасын қарады және лорд Кларк мынаны атап өтті: «Сот істерді жүргізу бойынша өз өкілеттіктерін қалай жүзеге асыруға қатысты кең қарауға ие. Оларға, тіпті егер ол сот талқылауының соңында жасалған болса да, ол жасалған кез-келген сатыда істі баяндаудың барлығын немесе кез-келген бөлігін сызып тастау өкілеттігі жатады. Алайда, лорд-төреші Рикс былай деді: «Бұдан басқа, АСЕ-нің үлкен абыройының бірі – ереже бұзғаны үшін неғұрлым икемді құқықтық қорғау құралдарын ұсына білуі, сондай-ақ, нормативтік-құқықтық базаны қатаңдату үшін соттарға тиісті бұзушылыққа санкция жасау өкілеттігі мен мүмкіндіктері беріледі.

4. АНГЛИЯНЫҢ АЗАМАТТЫҚ ПРОЦЕСІНДЕ ІС ЖҮРГІЗУ

Сэр Вивиан Рэмси былай деп түсіндірді: «істі қарау идеясы іс бір судьяға берілетіні (бірақ бір судьяға бекітілмейтіні), ол судья іспен байланысты, сондай-ақ қағаз жүзінде кез келген мәлімдемелермен жұмыс істеу және соңғы сот процесін қарауға барлық жауапкершілікті алады. Соттар істерді жүргізуге қатысты нұсқаулар алады. Шын мәнінде, істі жүргізу дәйекті іс басқарудың осындай түрінен ұтағын мульти-трэк жағдайларына қолданылатын болады.

Лорд Нойбергер күрделі жағдайларда жекелеген судьялар сот талқылауын жүргізуді қоса алғанда, сот талқылауының басынан бастап сот талқылауы аяқталғанға дейін іс үшін жауапкершілікті өзіне алуды ұсынды.

Ол былай деді: «Азаматтық сот процестерін жүргізуге біздің көзқарасымыздағы революция ретінде іс жүргізуді енгізу аяқталмаған болып табылады. Бұл есептен шығару нысанын енгізу немесе Джексон есебінің терминдерінде, «шаралар тағайындалған судьяларға істерді тағайындауға жәрдемдесу үшін қабылданған революцияны аяқтауға көмектеседі».

Лорд Нойбергер сондай-ақ Лидстың схемаларындағы үміт артатын нәтижелерге, сондай-ақ технологиялар мен құрылыс бойынша сот тәжірибесіне, Коммерциялық соттың өзгерістер туралы шешіміне және АҚШ тәжірибесіне сілтеме жасады.

Лорд М.Р.Нойбергер іс жүргізудің төрт негізгі артықшылығын анықтады (құжаттау):

- заңгерлердің мерзімдерді ұстану шешімі судьялардың барлық кезеңдерде «жоғарыда» болуы белгілі фактімен бекітіледі;
- сот уақыты жылдамдатуға аз жұмсалады, өйткені сол судья іспен егжей-тегжейлі танысады;
- істерді басқару жөніндегі шешімдер жоғары деңгейде хабарда болады, ал «ресми» басқару шешімдері төмендейді, бұл күрделі істер жеке іс басқармасын талап ететінін байқауға байланысты болады;
- іс дәйекті түрде қарастырылады, ол әртүрлі сот араласуларына, спазмалық және кездейсоқ жағдайға ұшырамайды.

Лорд Нойбергердің басқа сөздері:

- қатаң кестені қатаң сақтауды талап ету үшін белсенді қадамдар жасалуы мүмкін;
- «пропорционал» мәнін нақты беруге болады, өйткені судья қажетті және экономикалық тиімді мәселелердің қаралуын қамтамасыз етеді;
- іске ілеспе сынықтарды алуға және жинауға жол берілмейді, өйткені ол сот талқылауына жаймен ауысатындықтан; оның орнына неғұрлым қатаң уақыт тәртібі істің мәніне шоғырлануды қамтамасыз етеді;
- «уақыт жетіспеуі ақылға қонымды» және бұл «сағаттық төлем туралы әнге» қарсы болады»;

Кітап: Азаматтық іс жүргізу. Сот өндірісі, 1-бөлім (1)

Дәріс: Санкция және іс жүргізу тәртібі. Істі жүргізу

- проблемаларды ерте анықтау жылдам реттеу үшін неғұрлым берік негізді қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған және ұсынылатын әдебиеттер

1. Эндрюс Н. Система гражданского процесса Англии: судебное разбирательство, медиация и арбитраж / пер. с англ.; под ред. Р.М. Ходыкина; Кембриджский ун-т. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 544 с.
2. Решетникова И. В. Доказательственное право Англии и США. - Екатеринбург: Изд-во УрГЮА, 1997. - 240 с.
3. Andrews N. Andrews on Civil Processes. Volume I: Court Proceedings. Cambridge – Antwerp – Portland. Intersentia: - 2013. – 847 p.